KULTURA UCZESTNICTWA
TO JESZCZE NIE
PODRĘCZNIK

Aaron Delwiche, Jennifer Jacobs Henderson
(red.): THE PARTICIPATORY CULTURES
HANDBOOK. Routledge, New York and
London 2013. S. 289.

Kultura uczestnictwa jest zjawiskiem, które szczególnie się nasila w warunkach intensywnego rozwoju technologii komunikacyjnych. Zagadnienie to jest przedmiotem zainteresowania badaczy reprezentujących najróżniejsze dyscypliny, w tym także medioznawstwo. Brakowało jednak dotąd w literaturze kompleksowego opracowania dotyczącego tego zagadnienia. „The Participatory Cultures Handbook” pod redakcją Aarona Delwiche’a i Jennifer Jacobs Henderson zdejść się w pewnym zakresie wypełniać tę lukę.

Podręcznik jest interdyscyplinarną pracą zbiorową. Do jego współtworzenia redaktorzy zaprosili między innymi badaczy mediów i gier, socjologów, politologów, kulturoznawców i geografów. W sumie publikację współtworzy 40 osób zajmujących się różnymi aspektami kultury partycypacji. Wśród autorów są zarówno badacze, jak i praktycy aktywni w omawianych przez siebie obszarach. Książka została podzielona na osiem rozdziałów, z których każdy zawiera trzy lub cztery eseje. Wszystkie teksty składowe zawierają indywidualne bibliografie. Całość publikacji uzupełnia wspólny indeks pojęć zamieszczony na końcu książki.

Pierwszy rozdział stanowi wprowadzenie do całości publikacji. Rozpoczyna go krótki tekst redaktorów tomu, którzy wyjaśniają pojęcie kultury partycypacji, a także przedstawiają cztery jej fazy w ujęciu historycznym. W podsumowaniu tekstu prezentują także rodzaj krótkiego przewodnika po podręczniku. W kolejnym esej Aaron Delwiche pisze o polityczno-społecznych źródłach kultury uczestnictwa w kontekście obywatelskich ruchów studenckich lat sześćdziesiątych. Rozdział zamyka tekst autorstwa Christophera M. Kelt’yego, w którym zawarł on przemyslenia na temat siły uczestnictwa, a także jego specyfiki zależnie od obszaru. W konkluzji tekstu Autor wskazał na zmianę specyfiki partycypacji społeczno-politycznej w ujęciu historycznym.

Kolejny rozdział został poświęcony zagadnieniu partycypacji w kulturze fanowskiej. Otwiera go tekst Jasona Mittella dotyczący narzędzi typu wiki oraz uczestnictwa w fandomie. Autor wskazuje w nim między

innymi na liczne przykłady fanowskich encyklopedii internetowych poświęconych produktom kultury popularnej (np. *Lostpedia*, „Doctor Who” Wiki). Kolejne dwa teksty to interesująca polemika pomiędzy Suzanne Scott i Henrym Jenkinsem dotycząca partycypacji grupy określanej jako *fanboys* i *fan-girls* (zagorzali fani i fanki konkretnej oferty rozrywkowej – filmów, komiksów, gier) w budowaniu i konsumpcji opowiadań transmedialnych. Rozdział zamyka esej Mii Con-salvo poświęcony roli społeczności fanowskich w rozprzestrzenianiu gier poza obszar kulturowy, w którym powstały. Autorka wyjaśnia zjawisko na przykładzie japońskich gier RPG na rynku północnoamerykańskim.

Trzeci rozdział publikacji poświęcono zagadnieniu kreatywności w kulturze partycypacji. W tekście „Collaborative new media poetry” Thomas Swiss i Helen Burgess omawiają zjawisko kolektywnej twórczości w erze cyfrowej. Koncentrują swoje rozważania przede wszystkim na miksowaniu i remiksowaniu treści. Z kolei Clive Goodinson krótko opisuje tworzenie komiksów za pośrednictwem sieci przez międzynarodową społeczność Pixton. W ostatnim tekście tego rozdziału Owen Gallagher porusza temat praw autorskich w kulturze kreatywności. Posiłkując się przykładem irlandzkiej legendy, która miała swe źródła w tekstach z VI w., wskazuje na obecność podobnych problemów już wiele stuleci wcześniej.

Rozdział czwarty podręcznika poświęcono kulturze opartej na wiedzy. Pierwszy tekst, autorstwa Pierre’a Lévy’ego, dotyczy roli konstruktywnej dyskusji w rozwijaniu, gromadzeniu i porządkowaniu wiedzy kolektywnej. W kolejnym tekście Alexander Halavais omawia blogowanie jako narzędzie manifestowania wolności, wokół którego gromadzą się społeczności, dla których jest to pełniejsza realizacja ich praw niż w przypadku wolnych mediów tradycyjnych. Następny esej poświęcony został zagadnieniu *crowdsourcingu*. Daren C. Brabham omawia to zjawisko jako narzędzie wykorzystania inteligencji kolektywnej do realizacji celów w różnych obszarach, m.in. nauce, rozrywce i biznesie. Rozdział zamyka poprzedzona

krótkim wprowadzeniem rozmowa, w której Will Venters – badacz systemów informacji – dyskutuje z Sarah Pearce – członkinią sieci fizyków jądrowych – na temat działania tej grupy. Wśród omawianych przez rozmówców tematów pojawia się m.in. wielki zderzacz hadronów.

Następną część książki poświęcono zagadnieniu rozwoju postaw obywatelskich w kulturze partycypacji. W pierwszym eseju tego rozdziału Benjamin Stokes pisze o redefinicji społecznego zaangażowania wymuszonej przemianami kulturowymi i technologicznymi. Omawia w swoim tekście przykład zastosowania grywalizacji w budowaniu postaw obywatelskich. Opisuje grę online „Peter Packet”, która ma na celu uczenie wrażliwości społecznej, a także wsparcie grup potrzebujących, np. ofiar katastrof naturalnych. Autor wskazuje też na nowe możliwości, jakie daje sieć. Jako przykład omawia sieć wolontariatu online, w którym obywatele USA mogą wspierać swoją aktywnością (m.in. tłumaczenia, przygotowywanie materiałów informacyjnych) potrzebujących nawet w najdalszych częściach świata. Kolejny tekst – Rolfa Luehrsa i Johna Heavena – poświęcony jest zagadnieniu budżetów partycypacyjnych, które są narzędziem aktywności obywatelskiej. Autorzy podają przykłady zastosowania takiego rozwiązania na terenie Niemiec. Kolejny tekst dotyczy demokracji partycypacyjnej. Dieter Fuchs twierdzi, że aktywny udział obywateli w polityce w przyszłości stanie się fundamentem demokracji. W ostatnim tekście Donatella della Porta i Alice Mattoni piszą o roli kultury uczestnictwa w ruchach społecznych. Omawiają także w tym kontekście rolę mediów.

Szósty rozdział publikacji poświęcony kulturze partycypacji w kontekście aktywizmu otwiera esej Sophii B. Liu i Jen Ziemke. Autorki opisują kulturę uczestnictwa jako wsparcie postaw aktywnych. W eseju omawiają przykład społecznościowego mapowania online miejsc różnorakich kryzysów na świecie. Kolejny tekst, autorstwa Davida M. Farisa i Patricka Meiera, dotyczy aktywizmu cyfrowego w krajach autorytarnych. Rozdział zamyka esej Cynthia Hawkins, która pisze

o kolektywnym aktywizmie na poziomie lokalnym. Omawia organizację Habitat for Humanity, która wykorzystuje mechanizmy kultury uczestnictwa do budowania domów dla potrzebujących.

Kolejną część podręcznika poświęcono redefinicji edukacji w kulturze uczestnictwa. Rozdział otwiera esej Howarda Rheingolda dotyczący roli pedagogiki partycypacyjnej w kształtowaniu kompetencji do korzystania z mediów cyfrowych. Tekst autorstwa Barry’ego Josepha i Kelly Czarnecki dotyczy zastosowania mediów cyfrowych w budowaniu edukacyjnej kultury uczestnictwa w ośrodkach dla małoletnich przestępców. Autorzy omawiają bardzo szczegółowo amerykański projekt uCreate. Rozdział kończy tekst W. Jamesa Pottera dotyczący wzrastającej roli kompetencji medialnych w kulturze partycypacji. Autor omawia różne aspekty zjawiska, a także dokonuje jego krytycznej oceny.

Publikację zamyka rozdział poświęcony wyzwaniom związanym z ograniczeniami kultury uczestnictwa. Paul A. Taylor w swoim esej podaje w wątpliwość widoczne w kulturze partycypacji utożsamienie technologii cyfrowej z interaktywnością. W tekście, autorstwa The Janissary Collective (Peter Blank, Watson Brown, Mark Deuze, Lindsey Ems, Nicky Lewis, Jenna McWilliams, Laura Speers) zwrócono uwagę na pułapki kultury uczestnictwa. Autorzy rozważają w tym kontekście m.in. kwestie poczucia i realizacji wolności jednostki. Clay Calvert z kolei porusza temat ograniczeń prawa w kulturze partycypacji. Problem omawia na przykładzie Stanów Zjednoczonych. Publikację zamyka tekst Jennifer Jacobs Henderson, która pisze o kontekście etycznym kultury partycypacji w sieci. Autorka omawia zagadnienie dostępu, tworzenia zasad uczestnictwa, łączności, udziału oraz wolności w społecznościach online.

Poszczególne, krótko omówione tutaj teksty różnią się stylem. W tomie można znaleźć zarówno klasyczne, naukowe eseje, jak też pisane prostym językiem teksty przypominające materiały dziennikarskie. Nie jest to jednak wada, a raczej rezultat przyjęcia konwencji publikacji interdyscyplinarnej.

Minusem natomiast jest brak dbałości o ujednolicenie infografik i schematów. W każdym tekście, który został wzbogacony o takie materiały wizualne, są one przygotowane w zupełnie innym stylu. Widoczny jest także brak konsekwencji w numerowaniu nagłówków w poszczególnych tekstach.

„The participatory cultures handbook” trudno nazwać klasycznym podręcznikiem. Jest to raczej uporządkowany zbiór esejów, których motywem przewodnim jest kultura partycypacji. Dla osób zainteresowanych tematem może być jednak cennym źródłem inspiracji i przykładów, a także interesujących materiałów, których dane bibliograficzne znalazły się na końcu każdego zamieszczonego w książce tekstu.

Agnieszka Ciałek